

LAKIALOITE 107/2010 vp

Jätelaki ja eräät siihen liittyvät lait

Eduskunnalle

Tämä on rinnakkaislakialoite hallituksen esitykselle HE 199/2010 vp.

Yksityisillä jätehuoltoyrityksillä on ollut merkittävä rooli maamme jätehuollon kehittämisessä. Yksityiset yritykset ovat huolehtineet jätteen keräyksestä ja kehittäneet hyvin tehokkaita tapoja kierrättää jätettä. Kunnat ovat perustaneet vastuullaan olevia jätteitä varten kunnallisia jäteyhtiöitä. Ne ovat vastaavasti huolehtineet kaatopaikoista, minne yksityiset yritykset ovat jätehuollon etusijajärjestyksen viimeisimpänä keinona vieneet jätteet, joita ei ole voitu muutoin käsitellä. Nyt, kun jätteen sijoittamista kaatopaikoille on rajoitettu, kunnalliset jäteyhtiöt ovat ottaneet vastuulleen niiden polttamisen ns. massapolttolaitoksissa. Kuntien tehtävänä on ollut valvoa, että yksityiset jätehuoltoyritykset ja kuntien perustamat jäteyhtiöt ovat noudattaneet annettuja lakeja ja määräyksiä.

Hallituksen esityksessä HE 199/2010 vp jätelain 6 ja 32 §:ssä siirretään kaikki jätehuoltovastuu asuinkiinteistöissä, yksityisissä ja julkisissa terveys- ja sosiaalipalveluissa sekä koulutustoiminnaissa syntyneestä jätteestä sekä kaikessa julkisessa toiminnassa syntyneestä jätteestä kunnan vastuulle. Kunnille ollaan antamassa myös muita etuoikeuksia jätehuoltopalvelujen tarjoamisessa. Vastaavasti, mikäli kunnat ja kaupungit haluaisivat jatkaa hyvää yhteistyötään yksityisten jätehuoltoyritysten kanssa, 39, 42 ja 45 § aiheuttavat lisää hallinnollista työtä kaupungeille ja kunnille.

Mikäli laki toteutuu hallituksen esittämässä muodossa, tuloksena on, että kunnat ja kaupun-

git joutuvat mahdottomien hallinnollisten vaatimusten eteen. Näin on varsin mahdollista, että 149 §:ssä määrätyn siirtymäajan aikana ns. sopimusperusteiset kunnat velvoitteidensa pakottamina lopettavat yhteistyön yksityisten jäteyritysten kanssa ja omien hallinnollisten resurssien loppuessa liittyvät alueen kunnalliseen jäteyhtiöön. Tämän varmistaa se, että saman pykälän mukaan vain yksityisten jätehuoltoyritysten tekemät sopimukset kuntien kanssa tarkastetaan ja kunnalliset jäteyhtiöt jätetään rauhaan. Lakiehdotus edellyttää, että kunnallisten jäteyhtiöiden alueen jäsenkuntien ja -kaupunkien pitää muodostaa lakiehdotuksen 23 §:n mukaan yhteinen jätehuoltoviranomainen, joka määrää esim. koko alueen jätehuoltomaksut täysin itsenäisesti ja päättää monesta muustakin julkisen vallan käytön alaisesta asiasta. Tämä on ristiriidassa kunnallisen itsehallinnon kanssa. Jätelailla ei ole tarpeen säätää asioista, joista menettelyt on säädetty jo kuntalaissa.

Lain 37 ja 78 § luovat mahdollisuuden, että jätemaksusta tulisi tasavero jokaiselle eikä jätemaksua maksettaisi sen mukaan, kuinka paljon jätettä jätteen tuottaja aiheuttaa. Tämä ei edistä pyrkimystä vähentää jätettä eikä ole ns. aiheuttamisperiaatteen mukaista.

Lain läpimeno ehdotetussa muodossa johtaa yksityisten yritysten hoitaman kierrätyksen loppumiseen toimintaedellytysten tultua mahdottomiksi. Yhtä toimivan kierrätyksen rakentamiseksi kunnallisten jäteyhtiöiden tulisi uudistaa toimintatapojaan ja tehdä huomattavia investointeja. Tässä tilanteessa kunnallisten jäteyh-

tiöiden on helpompaa laajentaa polttolaitoksia ja tehdä sopimuksia maakunnan ylikunnallisten jätehuoltoviranomaisten kanssa jätekuljetuksista. Seurauksena ovat Lapissa käytännöksi tulleet monien satojen kilometrien jätekuljetukset ras-kaalla välineistöllä myös muualla maassa. Pit-kät kuljetusmatkat ovat ristiriidassa hallituksen pyrkimykseen vähentää yksityisliikenteen pääs-töjä.

Myös monista julkisen sektorin toimijoista, esim. sairaaloista, on tuotu esiin, että ne halua-vat jatkaa sopimusperusteista järjestelyä yksityi-sen yrityksen kanssa eivätkä siirtyä kunnalli-seen järjestelmään. Yhteistyössä yksityisten yri-tysten kanssa nämä julkisen sektorin toimijat ovat tuoneet esiin, että ne pystyvät parhaiten vä-hentämään syntyvää jätettä ja erittelemään sitä kierrätykseen. Taloudellisiin seikkoihin ei voi-da vedota, koska mikään tutkimus ei ehdotto-masti todista, että kunnallinen jätehuolto olisi kokonaiskustannuksiltaan halvempi kuin yksi-tyinen jätehuolto.

Ehdotetussa laissa on siis merkittäviä puutteita: se johtaa tarpeettomaan byrokratiaan, rajoit-taa kuntien itsemääräämisoikeutta, rajoittaa elinkeinovapautta määräämällä merkittävän osan jätteistä kuntien vastuulle sekä rajoittaa omistusoikeutta vaatimalla tiettyjä jätteen halti-joita luovuttamaan jätteensä vain kunnan tai tuottajien järjestelmiin. Laki (41 ja 47 §) siis es-tää yksityisiä jätehuoltoyrityksiä tarjoamasta jä-tehuoltopalveluja kierrätyspalvelut mukaan luet-

tuina yksityisille talouksille ja taloyhtiöille, vaikka ne sitä haluaisivat. 37 ja 41 § taas estävät yksityisiä talouksia ja taloyhtiöitä huolehtimas-ta itse jätteistään mahdollisimman kustannuste-hokkaasti ja käyttäen hyväksi jo luotuja kierrä-tyskanavia.

Lakiehdotuksessa on elinkeinovapautta ra-joittavia säädöksiä myös tuottajavastuuasioissa. 35 §:n perustelut antavat kunnille vapaat kädet ulottaa pakkausjätteen kerääminen niille alueil-le, joilla on hyvin toimiva, yksityisten yritysten hoitama pakkausjätteen keräys. Lailla ei saa es-tää yksityistä palveluntarjontaa, jos kiinteistö on tällaista halukas ostamaan. 33 § antaa kunnille oikeuden järjestää kunnallinen jätehuolto, vaika alueella on jo toimiva yksityinen jätekeräys.

Täten toteutuessaan laki mitä todennäköisim-min lisää liikennepäästöjä jätekuljetusten lisään-tyessä, romahduttaa ainakin hetkellisesti, mah-dollisesti jopa lopullisesti, nykyisen kierrätys-järjestelmän sekä aiheuttaa työttömyyttä yksi-tyisten jäteyhtiöiden ja kierrätykseen perustu-vien yritysten lopettaessa toimintansa raaka-aineen palaessa kunnallisten jätelaitosten poltto-uuneissa.

Jotta näiltä haitallisilta vaikutuksilta vältty-täisiin, hallituksen esitystä jätelaiksi (HE 199/2010 vp) tulisi muuttaa seuraavasti:

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavan la-kiehdotuksen:

Jätelaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1—5 §
(Kuten HE)

6 §

Muut määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:
(1 kohta kuten HE)
2) *yhdyskuntajätteellä* vakinaisessa asunnos-sa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa

asumisessa syntyvää jätettä sekä laadultaan siihen rinnastettavaa julkisessa hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnassa syntyvää jätettä, pois luki- en jäte, josta on annettu erityislainsäädäntöä;

3) *sekalaisella yhdyskuntajätteellä* yhdyskun-
tajakatetta, joka jää jäljelle, kun jätteestä on kerä-
ty erilleen kaikki hyödyntämiseen soveltuva jä-
te;

(4—19 kohta kuten HE)

(3 ja 4 mom. kuten HE)

7 §
(Kuten HE)

2 luku
(Kuten HE)

3 luku

Viranomaiset ja niiden tehtävät

22 §
(Kuten HE)

23 §

Kunnan jätehuoltoviranomainen

Kunnalle kuuluvista tämän lain mukaisista jä-
tehuollon viranomaistehtävistä huolehtii kun-
nan määräämä kuntalaissa (365/1995) tarkoitet-
tu toimielin (*kunnan jätehuoltoviranomainen*).
Kunnan jätehuoltoviranomainen voi siirtää täs-
sä laissa tarkoitettua toimivaltaansa viranhalti-
jalle siten kuin kuntalaissa säädetään. Viranhalti-
jaan sovelletaan, mitä näitä tehtäviä muutoin
hoitavasta viranomaisesta ja muutoksenhausta
sen päätöksiin säädetään.

24—27 §
(Kuten HE)

4 luku
(Kuten HE)

5 luku

Kunnan järjestämä jätehuolto

32 §

Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto

Kunnan on järjestettävä seuraavien, muiden
kuin vaarallisten jätteiden jätehuolto:

1) vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asun-
nossa, asuntolassa ja muussa asumisessa synty-
vä sekalainen hyödyntämiseen soveltumaton jä-
te;

2) julkisissa terveys- ja sosiaalipalveluissa ja
koulutustoiminnassa syntyvä sekalainen hyö-
dyntämiseen soveltumaton yhdyskuntajäte;

3) valtion, kuntien, seurakuntien sekä muiden
julkisoikeudellisten yhteisöjen ja yhdistysten
hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä muu
kuin 2 kohdassa tarkoitettu sekalainen hyödyn-
tämiseen soveltumaton yhdyskuntajäte;

4) liikehuoneistossa syntyvä sekalainen yh-
dyskuntajäte, joka kerätään kiinteistöllä yhdes-
sä 1—3 kohdassa tarkoitetun jätteen kanssa;

5) muu sekalainen yhdyskuntajäte, joka kerä-
tään yhdessä 1—4 kohdassa tarkoitetun jätteen
kanssa alueellisessa putkikeräys- tai muussa
vastaavassa keräysjärjestelmässä.

(2—4 mom. kuten HE)

33 §

Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto toissi- jaisesti

Kunnan on järjestettävä muun kuin 32 §:ssä
tarkoitettun jätteen jätehuolto, jos jätteen haltija
tätä muun palvelutarjonnan puutteen vuoksi
pyytää ja jäte laadultaan ja määrältään soveltuu
kuljetettavaksi tai käsiteltäväksi kunnan jäte-
huoltojärjestelmässä. Jos kysymyksessä on jat-
kuvasti ja säännöllisesti tarvittava jätehuoltopal-
velu, kunnan on tehtävä jätteen haltijan kanssa
sopimus, jonka tulee raueta välittömästi, kun
alueella on tarjolla yksityistä palvelutarjontaa.

34 §
(Kuten HE)

35 §

Kiinteistöittaisen jätteenkuljetuksen järjestäminen

Kunta vastaa siitä, että 32 §:n 1 momentissa tarkoitetun jätteen kuljetus järjestetään kiinteistön haltijan järjestämästä vastaanotto paikasta 36 tai 37 §:n mukaisesti (*kiinteistöittäinen jätteenkuljetus*).

Kiinteistöittäinen jätteenkuljetus on järjestettävä niin, että tarjolla on jätteen kuljetuspalveluja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin. Jätteen kuljetuksessa on noudatettava kunnan jätehuoltomääräyksiä. Hyödyntämiseen soveltumaton jäte on toimitettava kunnan määräämään vastaanotto- tai käsittelypaikkaan.

36 §
(Kuten HE)

37 §

Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus

Kunta voi päättää, että kiinteistöittäinen jätteenkuljetus järjestetään kunnassa siten, että kiinteistön haltija sopii siitä jätteen kuljettajan kanssa (*kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus*), jos:

1) päätöksen kohteena olevalla alueella on mahdollisuus ostaa jätteen kuljetuspalveluja jätetiedostoon liittyneiltä jätteenkuljetusyrityksiltä;

(2 kohta *poist.*)

3) päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien jätehuollon palvelutasoon sekä jätehuoltoketjun toimivuuteen sekä kunnan elinkeinopolitiikkaan ja soveltuvuus paikallisiin olosuhteisiin.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

38 §
(Kuten HE)

39 §

Tiedot kiinteistöittäisestä jätteenkuljetuksesta

Jätteen kuljettajan on tarvittaessa annettava kiinteistön haltijan tai kunnan nähtäväksi voimassa oleva 98 §:n mukainen ote jätehuoltorekisteristä tai muutoin osoitettava, että toiminta on 96 §:n mukaisesti hyväksytty jätehuoltorekisteriin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoitettavista tiedoista.

40 §
(Kuten HE)

41 §

*Jätteen luovuttaminen kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen tai alueelliseen vastaanotto-
paikkaan*

(i ja 2 mom. kuten HE)

Kiinteistön haltija voi 1 momentin estämättä järjestää erilliskerätyn pakkausjätteen kuljetuksen.

42 §

*Poikkeus velvollisuudesta luovuttaa jäte kunnan
järjestämään jätehuoltoon*

Jos 32 §:n 1 momentin 2—5 kohdassa tarkoitettujen jätteiden haltija yksinoikeudellisin sopimuksin saavuttaa jätehuollon etusijajärjestyksen mukaiset tavoitteet paremmin kuin kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa, jätteen haltijan ei tarvitse luovuttaa jätettä 40 §:n 1 momentin mukaisesti.

Jätteen haltijan on vuosittain annettava tiedot kunnan jätehuoltoviranomaiselle toiminnassa syntyneen jätteen lajista ja määrästä sekä jätteen käsittelytavasta.

43 ja 44 §
(Kuten HE)

45 §
(Poist.)

6 luku

Tuottajavastuu

46 §
(Kuten HE)

47 §

Kielto vaikeuttaa tuottajan järjestämää jätehuoltoa

Muu kuin tuottaja saa järjestää tuottajavastuun piiriin kuuluvien tuotteiden jätehuoltoa tai tarjota tähän liittyviä palveluja kiinteistön haltijalle tai muulle jätteen haltijalle, jos näin lisätään etusijajärjestyksen mukaisesti jätteen hyödyntämistä.

(2 mom. kuten HE)
(3 mom. poist.)

48—67 §
(Kuten HE)

7 ja 8 luku
(Kuten HE)

9 luku

Jätehuollon maksut

78 §

Kunnan jätemaksu

Kunnan on perittävä tämän lain mukaisesti järjestämästään jätehuollosta aiheuttamisperiaatteen mukaista jätemaksua, jolla katetaan sille tehtävän hoitamisesta aiheutuvat kustannukset. Jätteen loppukäsittelystä perittävällä maksulla on katettava vähintään 21 §:ssä tarkoitettut kustannukset. Kunta voi periä jätemaksua myös 93 §:n 1 momentissa kunnan vastuulle säädetystä jäteneuvonnasta, 143 §:ssä säädetyn rekisterin ylläpidosta ja muista vastaavista jätehuollon

järjestämiseen liittyvistä tehtävistä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi. Kunnan tulee toimintokohtaisesti eritellä perimillään maksuilla tulleet tulot ja niillä katetut menot, ml. hallinto- ja hallinnointikustannukset.

Jätemaksun on vastattava kunnan tarjoamaa palvelutasoa ja kannustettava jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen sekä etusijajärjestyksen mukaiseen jätehuoltoon.

(3 ja 4 mom. kuten HE)

79—86 §
(Kuten HE)

10—15 luku
(Kuten HE)

16 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

148 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä helmikuuta 2011.

(2—4 mom. kuten HE)

149 §

Aikaisempien säännösten soveltaminen

(1—4 momentti kuten HE)

Kuntien on tehtävä tämän lain voimaan tulosta viiden vuoden kuluessa päätös jätteenkuljetuksen hoitamisesta tämän lain 36 tai 37 §:n mukaisesti.

Kuntien tulee käsitellä omistamiensa yhtiöiden osakassopimukset viimeistään vuoden kuluessa lain voimaan tulosta. Ellei kunta uudista osakassopimuksia määräajassa, kunnan jätehuollon palvelutehtävistä vastaa peruskunta.

Kunnalla tulee olla oikeus hankkia yhtiöltään vain ne palvelut, joita se katsoo tarvitsevänsä, ja järjestää haluamansa osa vastuullaan olevasta jätehuollosta itse parhaaksi katsomallaan menetelmällä. Kunnalla pitää olla kohtuullinen mahdollisuus erota omistamastaan yhtiöstä ja saada osakaspääomansa takaisin. Osakas- tai ostosopi-

muksella ei saa rajoittaa kuntaa tai kunnan lukuun toimivaa muuta tahoa kehittämästä tai hankkimasta korkeatasoisempia jätteiden kuljetus- tai käsittelymenetelmiä kuin mitä yhtiö voi tarjota.

150—152 §
(Kuten HE)

Lakiehdotukset 2—20 kuten HE

Helsingissä 11 päivänä marraskuuta 2010

Lauri Oinonen /kesk